

De Coöperatie en derden - niet leden.

Onder dit opschrift komt in de „Raiffeisenbode" van deze maand een artikel voor, waaraan wij het volgende ontleenen:

De Coöperatieve Vereniging mag met derden (**niet-leden**) werken, wanneer de statuten zulks toelaten. Aldus art. 1, lid 2 der coöperatieve wet.

In hoever is het geoorloofd van deze mogelijkheid gebruik te maken? Geoorloofd, in de zin van: in overeenstemming met het karakter van coöperatieve vereniging; niet in de zin van: wettelijk geoorloofd, want wettelijk mag een coöperatie in onbeperkte mate met derden werken.

En op welke voet behoort men het werken met derden te regelen?

Ziehier twee vragen, welke niet nieuw zijn, maar die nog steeds actueel blijven.

Mag een coöperatie, die volgens haar statuten met derden kan werken, dit nu ook in onbeperkte mate doen? Wettelijk wel, maar de wet is niet het enige, waarnaar men zich te richten heeft. Er zijn ook nog regels van economische aard (natuurlijk ook nog andere regels, van moraal, enz., maar die doen hier niet ter zake). En nu is het een algemeen erkende regel van economische aard, dat een Coöperatie niet in onbeperkte mate met derden mag werken. Namelijk niet in die mate, dat de Coöperatie daardoor zou ontaarden, haar karakter van Coöperatie zou verliezen.

Wanneer is dit het geval? In het algemeen kan men zeggen: Wanneer het werken met niet-leden het voornaamste deel van het bedrijf der Coöperatie vormt en wanneer het werken met niet-leden ten doel heeft om de leden een extra voordeel te verschaffen. In dit geval immers is de Coöperatie geworden een gewone handelszaak, die voor een beperkt aantal leden winsten tracht te behalen door te handelen met een groot aantal niet-leden. Dit is in strijd met het karakter der Coöperatie.

Coöperatie is, zoals het woord ook wil zeggen, samenwerking. Samenwerking natuurlijk van de leden onderling. En samenwerking, die ten doel heeft op voordelige wijze in bepaalde economische behoeften (krediet, afzet, aankoop, enz.) te voorzien. Wanneer nu een Coöperatieve Aankoopvereniging voornamelijk aan derden levert, blijft er van die samenwerking voor gemeenschappelijke voorziening in de aankoop van bedrijfsbehoeften niet veel over. Deze geraakt op de achtergrond; het kopen voor en leveren aan derden wordt hoofdzaak.

En als een Coöp. Bank meer aan derden dan aan leden krediet verleent, kan men moeilijk meer zeggen, dat zij is een instelling, die dient om door samenwerking in de kredietbehoefte der leden te voorzien. Immers dit is op het tweede plan gekomen; het belangrijkste is het werken met derden.

Het is dus aan een Coöperatie niet geoorloofd in zulk een mate met derden te werken, dat zij daardoor haar eigenlijk economisch karakter verliest.

Deze regel is enigszins vaag. Dat kan niet anders. Op papier kan men in zaken als deze slechts algemene richtlijnen geven. In de praktijk zal voor elk geval afzonderlijk nader beslist moeten worden, hetgeen dikwijls niet eens zo gemakkelijk zal zijn.

Sommigen denken misschien, dat een regel van economische aard als de bovenstaande straffeloos kan worden overtreden. Dan vergissen zij zich. Overtreding van economische regels; wrekt zich even zeer, zij het op andere wijze, als overtreding van wetsbepalingen. De praktijk heeft dat reeds overvloedig bewezen, ook ten aanzien van de hier besproken regel. Herhaaldelijk zijn Coöperaties, die het zwaartepunt van haar werkzaamheden hadden verlegd naar het handelen met derden, in moeilijkheden geraakt. En dit is ook zeer wel te verklaren. Het werken met derden geeft gewoonlijk een min of meer speculatief karakter.

Voor een ondernemende directeur of bedrijfsleider opent het aan de Coöperatie aanlokkelijke perspectieven van uitbreiding van zaken (en vermeerdering van salaris), die hem tot een minder voorzichtig beleid kunnen verleiden. Wordt dit speculatieve karakter overheersend, dan ontstaat er een belangrijk risico. En als de omstandigheden dan eens ongunstig worden, leidt dit risico tot belangrijk verlies. Dit geschiedt des te gemakkelijker, omdat de Coöperatie nu eenmaal niet is ingericht voor speculatie. Haar bedrijfsvorm is hiervoor ongeschikt en de leidende personen gewoonlijk evenmin.

Wij hebben nu gezien, wat niet geoorloofd is. Wel geoorloofd is dus, dat de Coöperatie met derden werkt in bescheiden mate, zodat haar coöperatief karakter daardoor niet verloren gaat. Het is dus volmaakt in orde wanneer een Aankoopvereniging ook nu en dan eens levert aan niet-leden, dat een zuivelfabriek melk verwerkt voor enkele „losse” leveranciers, dat een Boerenleenbank een hoogst enkele maal aan een niet-lid een voorschot of krediet verstrekt.¹⁾

Dat de Coöperatie in bescheiden mate met derden werkt, heeft zelfs voordelen. In de eerste plaats omdat er propagandistische werking van uit gaat. De Coöperatie maakt zich daardoor bekend (en dat wil natuurlijk zeggen: goed bekend) ook buiten de kring der leden. De derden, die met haar in aanraking gekomen zijn en tevreden over haar zijn, zullen wellicht als lid toetreden. In de tweede plaats kan het werken met derden een zakelijk voordeel meebrengen.

Enkele losse leveranciers kunnen bij een zuivelfabriek die melk leveren, die zij nog mist om op volle capaciteit te werken, zodat zij voordeliger kan werken. Een Boerenleenbank, die veel spaargelden heeft, kan een gedeelte dezer gelden bij een gemeente, die niet lid kan worden, beleggen, en voorkomt daardoor, dat zij hierop niets verdient of zelfs verliest. Het werken met derden is dus zakelijk van belang als aanvulling op de zuiver coöperatieve werkzaamheid.

Thans de tweede vraag: op welke voet behoort het werken met derden geregeld te zijn? Moet men hen op gelijken voet met de leden behandelen, of moet men zich op het standpunt stellen, dat de leden voordeliger dan de niet-leden moeten worden behandeld?

O.i. is het laatste standpunt het juiste. En wel voornamelijk hierom: de leden zijn aansprakelijk, de derden niet. Als de derden even voordelig met de Coöperatie kunnen werken als de leden, worden zij in werkelijkheid boven de leden bevoordeeld; immers zij dragen de aansprakelijkheid niet. Er is dan geen enkele prikkel meer om lid te worden.

¹⁾ Naar men weet is dit geregeld in de statuten onzer Boerenleenbanken (art. 37 lid 2), en wel in dier voege, dat het binnen zéér enge grenzen beperkt moet blijven.

De leden kunnen dan even goed bedanken ; zij kunnen dan toch met de Coöperatie werken.